

руди, промислові зони, будь-які місця у темний час тощо) у місті можуть викликати побоювання/страх. Група «Рейтинг» у моніторингу «Муніципальне дослідження» протягом шості хвиля опитування намагалася зафіксувати рівень відчуття безпеки жителями обласних центрів, поставивши респондентам запитання «Чи відчуваєте Ви себе в безпеці, ідучи сам/сама додому після настання темряви у Вашому районі?». Отже, розглянемо відповідь на це запитання протягом шостої (2020) хвили моніторингу. Так, на питання отримано сукупно «Ні, я не відчуваю себе в безпеці» та «Ні, я почувуюся швидше в небезпеці»: Херсон (65 %), Миколаїв (56 %), Одеса (53 %), Запоріжжя та Кропивницький (по 52 %). Найбезпечніше відчували себе жителі Хмельницького - 66 % (почувалися себе цілком та швидше безпечно - сукупно), Вінниці та Тернополя (по 64 %), Івано-Франківська (63 %) та Харкова (60 %) [5, с.143]. Окрім власне громадськості, потрібно відзначити громадські організації, які можуть реалізовувати певні недержавні програми з безпекових міст, залучати додаткові донорські кошти в місто, сприяти комунікації між городянами, владою, поліцією. На думку О. Настіної, експертки з розвитку безпеки в громаді, безпекова ініціатива – будь-яка ініціатива, ідея, проект, які пов'язані зі створенням у громаді безпечного для її мешканців середовища. Це може бути що завгодно – від сортування сміття, освітлення вулиць, встановлення відеокamer, оновлення тротуарів, облаштування пандусів до курсів самооборони для жінок, жестової мови для поліцейських та запровадження гендерно орієнтованого бюджетування [6]. Отже, децентралізація системи державного управління, розширення повноважень міських громад створюють додаткові можливості для посилення безпеки.

Таким чином, зазначаємо, що існування мереж взаємодії різних акторів, становлення громадськості у якості актора, який впливає на безпеку міста, орієнтовані на превенцію, запобігання злочинам та управління ризиками в даній області, на усунення потенційних криміногенних ситуацій в місті. У сучасному світі відсутня монополія щодо формування безпекового міста. В ньому знаходять вираження інтегровані зусилля всіх зацікавлених акторів, а метою є створення здорового та комфортного середовища. Розумне проектування безпечного міського простору – це зосередження уваги не на проблемі, а на тому, що спричинило певні загрози та усунення цих умов, переформатування міського простору та взаємодія зацікавлених у безпеці акторів.

1. Демичева А.В. Безпечні міста: український та світовий виміри. *Молодий вчений*. 2020. №11 (87). С. 268-272.
2. Garland D. The culture of control. Crime and Social Order in Contemporary Society. Chicago: The University of Chicago Press; Oxford: Oxford University Press, 2001. XIII, 307 p.
3. Шадська У. Безпека громади: пошук спільних рішень. Київ: Експертний центр з прав людини. 2018.154 с.
4. Джекобс Дж. Смерть и жизнь больших американских городов / пер. с английского Л. Мотылева. М.: Новое издательство, 2011. 460 с.
5. Шосте всеукраїнське муніципальне опитування, 25 січня - 17 лютого, 2020. URL: http://ratinggroup.ua/research/regions/shestoy_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html (дата звернення 20.02.2021).
6. Настіна О. Бюджетування безпекових ініціатив. URL: <https://cop.org.ua/ua/praktychni-instrumenty/biudzhetuвання-bezpekovykh-initsiatyv> (дата звернення 23.02.2021).

Ірина Єремєєва,
доцент кафедри
міжнародних відносин та туризму
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
Кандидат історичних наук, доцент

ДО ПИТАННЯ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН

Збільшення кількості міжнародних та локальних конфліктів у постбіполярному світі обумовило критичну необхідність пошуку нових методів їх врегулювання. Серед цих ідей концепція превентивної дипломатії, зважаючи на її виключно мирний характер, є найприйнятнішою.

Сучасна українська геополітична криза, пов'язана з анексією Криму та воєнною

агресією Росії на Донбасі підтвердила неспроможність існуючих міжнародних безпекових інститутів впоратися з глобальними викликами та загрозами сучасного світу, серед яких – зростання числа міжнародних політичних конфліктів та їх впливу на світову систему. Міжнародні державні та недержавні організації, регіональні інтеграційні об'єднання та держави об'єднують свої зусилля для боротьби з причинами та наслідками конфліктів. Однак різноманітність мандатів, національні інтереси та протиріччя щодо методів попередження конфліктів обмежують можливості ефективної багатосторонньої діяльності.

Серед міжнародних акторів ООН - єдина організація, яка наділена повною правосуб'єктністю щодо комплексу заходів із попередження та подолання конфліктів у світі. Доктринальною основою миротворчої діяльності ООН є концепція превентивної дипломатії, що отримала свій розвиток у другій половині ХХ ст. в межах системи ООН. У 1960 р. Генеральний секретар ООН Даг Гаммаршельд (1953-1961 рр.) констатував послаблення дієвості традиційних механізмів врегулювання міжнародних політичних конфліктів і висунув ідею щодо застосування методів превентивної дипломатії як нового інструменту забезпечення колективної безпеки. Під превентивною дипломатією Даг Гаммаршельд розумів дії спрямовані на недопущення переносу локальних конфліктів в глобальне протистояння, завдяки проведенню «операцій з підтримання миру» під егідою ООН в конфліктогенних зонах третіх держав [2].

На початку 90-х рр. ХХ ст. система міжнародної безпеки з великими труднощами реагувала на зростання політичних конфліктів у світі та їх переростання у збройні протистояння. Для оперативного реагування ООН вимушена була збільшувати контингент миротворчих сил, але фінансове та організаційне забезпечення миротворчого контингенту ООН зазнавало значних проблем. В таких умовах виникла критична необхідність пошуку шляхів і засобів врегулювання та розв'язання політичних конфліктів, що призвело до відновлення в межах ООН пріоритетності концепції превентивної дипломатії, яка, за визначенням замісника Генерального секретаря ООН з політичних питань Лінн Паско, стала «фронтальним варіантом з врегулювання кризи» [3].

Розвиваючи ідею превентивної дипломатії в умовах зростання політичних конфліктів кінця ХХ ст., Генеральний секретар ООН Бутрос Галі (1992-1996 рр.) присвячує даній проблематиці доповідь «Порядок денний для світу», що висвітлює питання, пов'язані з розширенням можливостей ООН з підтримання міжнародного миру та безпеки та надає рекомендації щодо конкретних шляхів, методів та інструментів управління, врегулювання та розв'язання конфліктів. Концепцію превентивних операцій із підтримання миру Бутрос Галі запозичив у незалежної Комісії з питань роззброєння та безпеки, яку очолював шведський прем'єр-міністр Улоф Пальме. У 1985 р. відомий конфліктолог Йохан Галтунг висунув концепцію, що передбачала такі стратегії збереження міжнародного миру та безпеки, як миротворчість, підтримання миру та миробудівництва.

У доповіді Бутроса Галі визначається зв'язок між етапами ескалації конфліктів та діями політичного характеру, які здатні виправити становище. Бутрос Галі наголошував на зв'язку превентивної дипломатії з дипломатичними методами, що застосовуються на ранніх стадіях конфлікту з метою «упередження виникнення розбіжностей між сторонами, недопущення переростання існуючих розбіжностей в конфлікти та обмеження масштабів конфліктів після їх виникнення» [1]. Остання дія відкриває можливості підходу, що теоретично обґрунтовує пряме стороннє втручання, яке здійснюється з метою обмеження ескалації конфлікту шляхом використання мирних засобів, або, за необхідності, засобами примусу.

Конкретизуючи завдання превентивної дипломатії, Бутрос Галі визначає її завдання, серед яких виділимо наступні: застосовувати миротворчі зусилля спрямовані на вирішення проблем, що стали причиною конфлікту; сприяти виконанню угод про перемир'я; сприяти відновленню миру та встановлювати взаємовигідні відносини між націями, що ворогували; застосовувати заходи щодо глибинних причин конфліктів, а саме – економічної безвиході, соціальної несправедливості, політичних утисків [1]. Виходячи із цього, Бутрос Галі актуалізує поняття миротворчості, як дій спрямованих на те, щоб схилити конфліктуючі сторони до примирення за допомогою засобів, що передбачені главою VI «Мирне розв'язання спорів» Статуту ООН.

Підтримання миру Бутрос Галі визначає як забезпечення присутності Організації Об'єднаних Націй в конкретному регіоні, що здійснюється за згодою усіх зацікавлених осіб та пов'язане з розгортанням воєнного або поліцейського контингенту ООН, із можливим застосуванням цивільного персоналу [1]. Таким чином, окресливши завдання, що стоять перед світовим співтовариством із зміцнення миру та безпеки, Бутрос Галі визначив

необхідний для реалізації цих завдань інструментарій.

В подальшому концепція превентивної дипломатії була доповнена Генеральним секретарем ООН Кофі Аннаном (1997-2006 рр.), який зазначив необхідність застосування превентивної дипломатії з метою подолання економічної, та соціальної нестабільності в різних державах та для ліквідації політичних конфліктів в латентній фазі, додав до елементів превентивної дипломатії ядерне роззброєння, гуманітарну допомогу [2].

Виходячи із вищесказаного, термін превентивна дипломатія має дещо інше навантаження ніж поняття дипломатія. Якщо дипломатія включає перемовини, підготовку та підписання міжнародних договорів, участь в міжнародних організаціях, то превентивна дипломатія охоплює як ці, так і інші напрями, а саме – заходи із зміцнення взаємної довіри міжнародних акторів, попередження, засноване на зборі інформації та встановленні фактів, превентивне розгортання, створення демілітаризованих зон, зв'язок з миротворчістю.

1. В. Boutros-Ghali. An Agenda for Peace. Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping. Report of the Secretary-General Pursuant to the Statement Adopted by the Summit Meeting of the Security Council on 31 January 1992 (A/47/277 - S/24111 17). - URL: <http://www.cfr.org/peacekeeping/report-un-secretary-general-agenda-peace/p23439> (дата звернення - 25.02.2021 р.).

2. Кухалейшвілі Г.М. Роль ООН в розробці превентивної дипломатії. - URL: http://dipcomrus.info.at.ua/news/rol_oon_v_rozrobci_preventivnoji_diplomatiji/2011-02-15-101 (дата звернення - 25.02.2021 р.).

3. Наскільки ефективна превентивна дипломатія ООН. - URL: <http://www.svoboda.org/content/transcript/2128365.html> (дата звернення - 25.02.2021 р.).

Наталія Комих,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат соціологічних наук, доцент

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК СКЛАДОВОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

В сучасних умовах глобалізації світу та екологічних викликів існуванню людства, за-безпечення ефективної екологічної безпеки є ключовою проблемою для України. Особливо в умовах пандемії Covid-19. Екологічна безпека є важливою складовою системи національної безпеки держави. Одна із сутнісних характеристик сучасної соціальної реальності – трансформація звичних повсякденних життєвих умов у ризикогенні. Ризики та екологічні загрози з'являються навіть в тих просторах соціальної взаємодії, в яких соціальні суб'єкти відчували себе в безпеці. У зв'язку з цим є актуальною рефлексія сучасних соціальних процесів, а саме екологізації в контексті безпеки.

Згідно з класичним визначенням, безпека – це захист життєво важливих потреб та інтересів індивіда, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз. Відповідно, екологічна безпека – це такий стан навколишнього середовища при якому забезпечується запобігання погіршення екологічної ситуації та виникнення небезпеки для здоров'я людей.

На сучасному етапі відбувається процес інституалізації екологічної безпеки. Складася ситуація, за якої прийнятий та існує цілий корпус законів, які забезпечують та регламентують основні засади державної політики екологічної безпеки, але в суспільстві тільки відбувається усвідомлення екологічних цінностей, можливостей реалізації права людини на екологічну безпеку, розповсюдження екологічних практик.

В соціологічній науці питання екологічної безпеки набуває актуальності в контексті процесів інституалізації та пошуків методологічних засад комплексного дослідження. Адже, поліпарадигмальність та галузева структурація соціологічного знання дозволяють обґрунтувати теоретичні пояснення та надати емпіричний зріз стану забезпечення екологічної безпеки в суспільстві.

Комплексний підхід до дослідження національної безпеки, а екологічної безпеки як